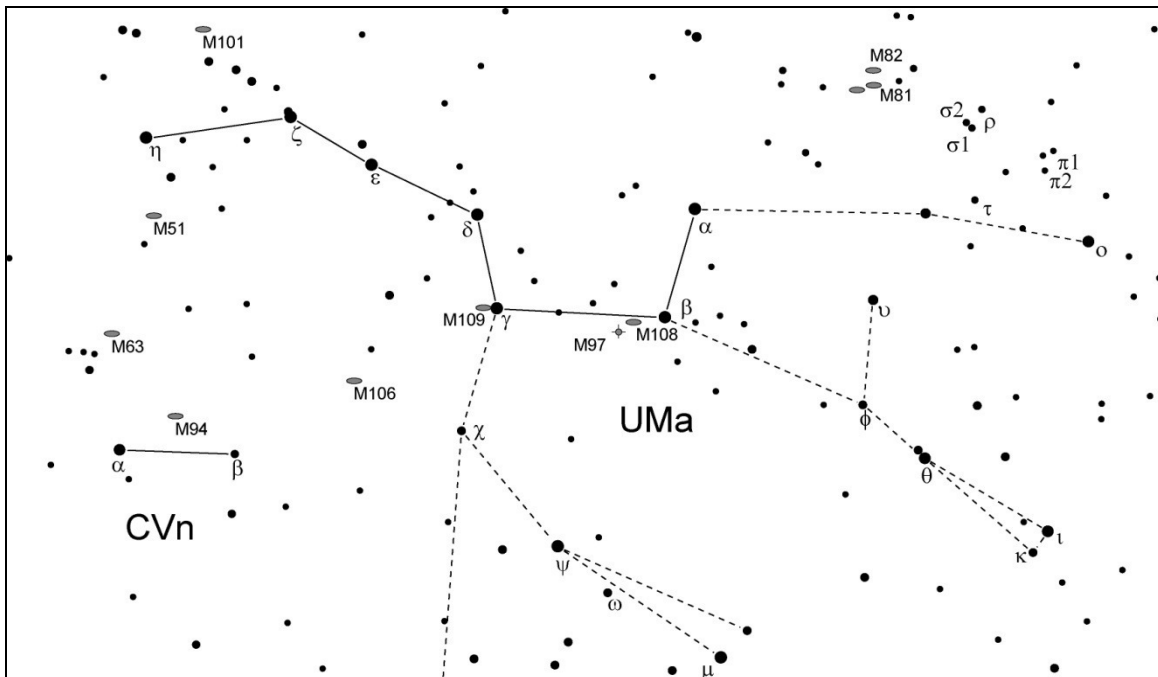

Deep Sky hjørnet

av Terje Bjerkgård

Denne gangen skal vi ta for oss to par med fine objekter i stjernebildet Store Bjørn (Ursa Major) som står fint på nordhimmelen nå om høsten. Karlsvogna er jo også en del av stjernebildet. Med liten forstørrelse og stort synsfelt kan en se objektene i parene i samme synsfelt. På kartet er også vist de andre Messier-objektene i området, og alle er relativt lyssterke og fine galakser (spesielt M51, M63 og M101).

M81 og M82 – Et flott galaksepar

Nest etter Andromedagalaksen er nok dette himmelens flotteste galakser. Grunnen er at det her er to temmelig lyssterke galakser like ved hverandre (drøyt $\frac{1}{2}$ grad i avstand, se forsiden). Et flott syn i alle teleskoper! For å finne galaksene er det enklest å ta utgangspunkt i δ (delta) og α (alfa) Ursae Majoris i selve vogna i Karlsvogna og så forlenge den vekk fra draget like langt som avstanden mellom de to stjernene og litt på skrå (45°) mot nord.

M81 er en spiralgalakse med lysstyrke 6.9 mag og utstrekning 26 x 14 bueminutter, mens M82 er en irregulær galakse med lysstyrke 8.4 mag og utstrekning 13 x 6 bueminutter. I 4-tommers teleskoper kan en i M81 se en lyssterk kjerne som gradvis blir svakere med ujevn lysstyrke utover. Noen hevder faktisk å ha sett spiralstrukturen i så små teleskoper. Mer vanlig er å se det med 8-10 tommere, men da kreves det gode forhold og mørketilpasset syn. M82 sees som en avlang, ujevnt belyst og noe uregelmessig tåke, tydelig svakere enn M81. Like vest og litt sør for M81 er det en tredje galakse NGC 3077, som med lysstyrke 9.9 mag, men relativt lav overflatestyrke, nok krever en 6-tommer for å sees med sikkerhet.

M97 – Ugletåken og M108 – galakse

Dette er et annet flott par, men noe vanskeligere å observere.

M97 er en planetarisk tåke og har fått navnet Ugletåken pga. to mørkere ”øyne” i den 194 buesekunder store tåkeskiven (se forsiden). Lysstyrken er 9.9 mag, men på grunn av størrelsen er overflatelysstyrken lav. I et 4 tommers teleskop sees tåken som en stor, svak ullen tåkedott. For å se ”øynene” kreves det minst et 8-tommers teleskop og gjerne bruk av et smalbåndsfiler (UHC eller O-III).

M108 er en stor avlang spiralgalakse (8 x 2 bueminutter) med lysstyrke 10.0 mag (se s.2). I et 4-tommers teleskop sees den som en avlang strek med noe varierende lysstyrke. I større teleskoper kan en skimte mørke områder i den elliptiske skiven og kjernen trer tydeligere fram.